XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo įžvalgos

Ričardas JARAMIČIUS

Lapkričio 14–16 d. Kaune, Vytauto Didžiojo universitete (VDU), vyko XVI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas, subūręs įvairiuose pasaulio kraštuose dirbančius ir kuriančius lietuvius. Lapkričio 14 d. simpoziumas pradėtas Kauno rotušėje. Po sveikinimo žodžių vyko atidarymo sesija. Joje savo mintimis apie simpoziumo istoriją ir aktualumą šiandienos Lietuvos visuomenei kalbėjo prof. Algirdas Avižienis, prof. Egidijus Aleksandravičius, Elona Vaišnienė, o Rimas Čuplinskas ir Darius Udrys aptarė mokslo misijos ir kūrybos svarbos klausimus. Dar pirmajame mokslo ir kūrybos simpoziume 1969 m. dalyvavęs, prof. A. Avižienis apžvelgė simpoziumų istoriją ir pasidžiaugė, kad ši tradicija išliko iki šių dienų. Elona Vaišnienė teigė, kad simpoziumų tęstinumą lemia žmonių meilė šaliai ir noras diskutuoti aktualiais Lietuvai klausimais.

PLB pirmininkė Dalia Henke sveikina simpoziumo dalyvius. Virginijos Grybaitės nuotr.

Didelio susidomėjimo ir auditorijos įsitraukimo sulaukė jau pirmoji simpoziumo plenarinė sesija („Universitetų ir mokslo žmonių misijos“) ir vykusios diskusijos. Pranešėjai palietė platų spektrą temų: aptarta, kokia turi būti mokslininkų misija, koks fundamentaliųjų ir taikomųjų mokslų santykis bei koks universitetų vaidmuo XXI amžiuje. Matematikas, muzikas Giedrius Alkauskas teigė, kad į universitetus privilioti gali gyvybė, o ne projektinė ekvilibristika. Anot mokslininko, šiandienos universitetų bendruomenes turėtų įkvėpti praeityje jose dirbusių žmonių istorijos

ir jų nuveikti darbai. Prof. Giedrius Subačius apibūdino universitete besimokančio žmogaus ugdymą. Anot profesoriaus, universitete studentas turi būti smalsus ir išmokti kritiškai mąstyti bei suvokti, kad daugelis dalykų nėra savaime suprantami. Prof. E. Aleksandravičius nurodė, kad didysis universiteto tikslas turi būti žmogaus laimė, o būtent šiandieninėje Lietuvos mokslo sistemoje tokio požiūrio į studijuojančiojo gyvenimo prasmės aktualizavimą pritrūksta.

Ypač daug diskusijų sukėlė aukštojo mokslo politikos klausimai. Prof. A. Avižienis neigiamai įvertino tai, kad prieš kelis dešimtmečius technikumai buvo paversti kolegijomis ir taip kolegijos bei universitetai pradėjo konkuruoti tarpusavyje. Prof. A. Avižienio manymu, tokia situacija neigiamai veikia Lietuvos aukštojo mokslo padėtį. Dar viena problema, kurią iškėlė profesorius, – universitetų uždarumas. Lietuvos universitetai nepakankamai bendradarbiauja, trūksta dėstytojų ir studentų mainų. Profesorius pasiūlė, kad ateityje mokslo ir kūrybos simpoziumas galėtų inicijuoti užsienyje dirbančių lietuvių mokslininkų susitikimą su Lietuvos universitetų ir verslo bendruomenių atstovais. Galbūt taip būtų galima pritraukti į Lietuvą užsienyje dirbančius lietuvių mokslininkus ir jų šeimas.

Antroji plenarinė sesija („Kas manome esantys? Kuo norime būti?“) buvo skirta lietuvių tapatybės klausimams. Diskusiją moderavęs kultūros istorikas Darius Kuolys priminė šviesaus atminimo profesoriaus Leonido Donskio mintį, kad jei mes patys nebandome apsibrėžti savo tapatybės, mus apibrėžia kiti. Tad diskusijoje klausta – kokį naratyvą apie save pasakoja Lietuva ir lietuviai? Ar reikia kurti naują naratyvą? Rašytoja Julija Šukys pristatė pranešimą „Sibiro tremtis, Lietuvos miškai: kraujas, karas, ir anūkės kelionė“. Pranešėja kalbėjo apie savo senelės tremties istoriją bei vėlesnę jos kelionę į Kanadą. Rašytoja teigė, kad šeimos istorijos pažinimas padeda suvokti asmens tapatybę. Filosofas Kęstutis Girnius, remdamasis istorine perspektyva, pristatė praeityje vyravusius požiūrius į tautas, tautinę tapatybę. Filosofas santūriai vertino tautinio naratyvo galimybes XXI a., tačiau teigė, kad tautinės tapatybės formavimas tarpukariu buvo labai svarbus tam, kad lietuviškumas išliktų per visą sovietinį laikotarpį. Edukologė Emilija Sakadolskienė svarstė, koks naratyvas galėtų egzistuoti mūsų mokyklose. Anot pranešėjos, naratyvas turi turėti estetinį ir emocinį turinį, kuris gebėtų patraukti jauną žmogų. Be emocinio užtaiso sunku kalbėti apie tapatybės ir empatijos jausmo formavimą.

Trečiojoje plenarinėje sesijoje („Geopolitiniai iššūkiai ir Lietuvos mokslai“) diskutuota, koks Lietuvos vaidmuo besikeičiančioje pasaulio tvarkoje. Pranešėjai

akcentavo, kad Lietuvoje trūksta strateginių tikslų. Politologė Aušra Park teigė, kad Lietuvos užsienio politikos tikslai yra labai abstraktūs. Kaip teigiamą pavyzdį pranešėja nurodė Estijos atvejį ir jos užsienio politiką. Istorikas, politologas Egidijus Motieka konstatavo, kad Lietuva nėra apsibrėžusi geopolitikos strategijų. Politologas Nortautas Statkus pažymėjo, kad Lietuvos politikai buvo sukūrę geras užsienio politikos strategijas, tačiau dažniausiai pritrūkdavo visuomenės konsolidacijos ir palaikymo joms įgyvendinti.

Diskusijų erdvėje Australijos Lietuvių Bendruomenės narys, psichologas Henrikas Antanaitis teigė, kad lietuviams labai svarbu atsigręžti į tautiškumo ugdymą bei lietuvių kalbos išsaugojimą. Daug dėmesio sulaukė filosofo prof. Gintauto Mažeikio pasisakymas. Profesorius išreiškė mintį, kad postmodernios Lietuvos egzistavimas yra gana komplikuotas. G. Mažeikis teigė, kad postmoderniame pasaulyje vieną svarbiausių funkcijų atlieka kuriamas pasakojimas, o Lietuva kol kas tokio pasakojimo sukurti nepajėgia. Politologė Giedrė Pranaitytė, pristačiusi įvairius kultūrinės diplomatijos modelius, teigė, kad Lietuvos užsienio politikos kūrėjai dar nėra pasirinkę konkrečios strategijos. Kartu ji Lietuvos užsienio politikos formuotojams siūlė megzti glaudžius santykius su užsienio lietuviais.

PLB kultūros komisijos pirmininkė Jūratė Caspersen. Jono Petronio nuotr.

Norvegijos mokslų ir technologijos universiteto profesorius Gediminas Karoblis. Jono Petronio nuotr.

Simpoziumo akimirka. Jono Petronio nuotr.

Paskutinėje plenarinėje simpoziumo sesijoje („Žiniasklaida, intelektas, kūryba“) buvo svarstoma, kokios galimybės atsiranda ir su kokiais iššūkiais skaitmeninimo amžiuje susiduria visuomenė. Diskusiją moderavęs D. Udrys pastebėjo, kad šiandien egzistuojančios technologijos padeda informacijos sklaidai, tačiau kartu tai leidžia itin lengvai plisti melagingoms naujienoms (ang. *fake news*). Diskusijoje dalyvavę prof. Kristina Juraitė ir žurnalistas Virgis Valentinavičius akcentavo, kad ypač svarbus yra medijomis besinaudojančiųjų sąmoningumo ugdymas bei žurnalistų pastangos kurti kokybišką žiniasklaidą. Anot V. Valentinavičiaus, būtent žurnalistai turėtų būti suinteresuoti siekti, kad medijų naudotojai gebėtų atskirti tikras naujienas nuo melagingų. Diskusijoje kaip viena iš priemonių kovoti su medijose atsirandančiomis melagingomis naujienomis ir dezinformacija nurodyta iniciatyva „Demaskuok.lt“. Komunikacijos vadovė Ieva Ivanauskaitė išsamiai pristatė iniciatyvos veiklą. Diskusijoje dalyvavęs menininkas Ray Bartkus teigė, kad šiandien apie žiniasklaidoje plintančią dezinformaciją ir melagingas naujienas kalbama pernelyg apokaliptiškai. Menininkas susirinkusiesiems priminė Lietuvos okupacijos laikotarpį, kada nebuvo laisvos žiniasklaidos, o vienintelė galimybė išgirsti kitą nuomonę buvo sunkiai pasiekiamos užsienio radijo stotys. Diskusijose paliestas ir kūrybos santykis su mediatizacijos procesu. Prie diskusijos prisijungęs rašytojas Antanas Šileika akcentavo, kad internetas suteikia daug galimybių kuriančiam žmogui. Pats rašytojas teigė, kad naudodamasis socialiniais tinklais bendrauja su savo knygų skaitytojais ir tokiu būdu sužino daug naujų istorijų.

Simpoziumo metu iškilmingai įteiktos mokslo premijos užsienio lietuviams mokslininkams. Šiemet už tarptautinio lygio mokslo laimėjimus ir bendradarbiavimą su Lietuva Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (ŠMSM) premijas skyrė filologui, sociolingvistui, Ilinojaus universiteto (JAV) profesoriui

Giedriui Subačiui, didžiausiai Izraelyje genetikos tyrimų įstaigai – Rafaelio Rekanati genetikos institutui vadovaujančiai pediatrijos ir genetikos specialistei Linai Basel-Salmon, Atėnų valstybiniame Kapodistrijos universitete (Graikija) dėstančiai prozininkei ir vertėjai Daliai Staponkutei, vienam žymiausių pasaulyje ląstelių vystymosi procesų tyrėjų, Kolorado universiteto (JAV) profesoriui Ryčiui Prekeriui ir lietuvių emigracijos tapatybę tiriančiai, Štutgarto Lietuvių Bendruomenę bei lituanistę mokyklėlę įkūrusiai, Vokietijos universitetuose dirbančiai lingvistei, germanistei dr. Sandrai Petraškaitei-Pabst. Po iškilmingos ceremonijos susirinkusieji VDU Didžiojoje auloje klausėsi pianisto Rimanto Vingro atliekamo rečitalio.

Simpoziumo akimirkos

Simpoziumo akimirkos

Simpoziumo akimirkos

Simpoziumo akimirkos

Simpoziumo akimirkos

Simpoziumo akimirkos. Jono Petronio nuotraukos

Mokslo ir kūrybos simpoziumo pabaigoje viena iš renginio organizatorių Ingrida Celešiūtė kvietė pasidalyti simpoziumo refleksijomis. Filosofas Gediminas Karoblis pastebėjo, kad kai kuriose diskusijose pasigęsta auditorijos įtraukimo, ir pasiūlė svarstant apie ateities simpoziumus dar daugiau dėmesio skirti diskusijoms. Filosofas teigė, kad šis simpoziumas nuteikė pozityviau nei buvęs prieš aštuonerius metus. Kartu akcentuota, kad būtina nepamiršti pranešėjų ir diskutantų idėjų. Kultūros istorikė Violeta Davoliūtė kvietė į sesijų darbą įtraukti daugiau jaunimo, kuris galėtų pristatyti savo požiūrį į diskusijose nagrinėjamus klausimus. Politologas Giedrius Česnakas siūlė, kad simpoziumo diskusijose reikėtų daugiau orientuotis į globalesnį lygmenį ir kalbėti apie tai, kaip į Lietuvą žvelgiama iš Azijos ar Afrikos perspektyvų. Politologė Emilija Pundziūtė-Gallois pabrėžė žmogiškojo bendravimo simpoziume svarbą. Anot jos, ilgos pertraukos tarp diskusijų leido žmonėms daugiau pasisemti įkvepiančių minčių, o tai stimuliuoja kūrybines galias. Organizacinio komiteto narys, fizikas Audrius Alkauskas pasidžiaugė, kad simpoziumui pavyko pasiekti pagrindinį tikslą ir kiekvienas žmogus išsineša bent po vieną naują idėją, po vieną naują užmegztą

kontaktą ir šilumos jausmą. VDU rektorius prof. Juozas Augutis pasidalijo mintimi, kad kitas kongresas galėtų vykti 2022 m., kada minėsime Lietuvos universiteto įkūrimo šimtmetį. Anot prof. A. Avižienio, šiame simpoziume buvo itin svarbu pajusti intelektualinės minties įvairovę. Svarbiausia, kad išsakytos idėjos būtų apmąstomos, apie jas diskutuojama ir kad jos pasiektų jaunus žmones. A. Avižienis linkėjo išlaikyti tolimesnį žmogišką bendravimą ir po simpoziumo.

pasauliolietuvis.lt

„Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.